

Bouwen aan een weerbarstige stad
Building in the stubborn city

■ ■ ■
■ ■ ■
■ ■ ■

®

MIT

■ ■ ■
■ ■ ■
■ ■ ■

Bouwen aan een weerbarstige stad

Building in the stubborn city

Paul Meurs

Inaugurele rede uitgesproken op 19 januari 2007 door prof.dr.ir. Paul Meurs bij het aanvaarden van het ambt van hoogleraar Restauratie aan de Faculteit Bouwkunde van de Technische Universiteit Delft

Inaugural address presented on 19 January 2007 by Prof. Dr. Ir. Paul Meurs on the occasion of his acceptance of the office of Professor of Restoration in the Faculty of Architecture of Delft University of Technology

Delft 2008

Projecten en illustraties**Projects and illustrations**

Samenwerkende bureaus Urban Fabric BV en Steenhuis
stedenbouw/landschap (dr. Marinke Steenhuis), Schiedam

Fotografie**Photography**

Paul Meurs, Urban Fabric.

Met uitzondering van: 12 onderzijde (*Bouwkundig Weekblad*,
1919 en 1940), 20 rechts (*Bouw* 1971), 52 linksboven en 53 links-
boven (Gemeentearchief Rotterdam), 54 onder (Nationaal Archief
Den Haag), 62 linksboven (Philips Bedrijfsarchief Eindhoven)

All photographs by Paul Meurs, Urban Fabric, with the following
exceptions: 12 bottom (*Bouwkundig Weekblad*, 1919 and 1940);
20 right (*Bouw* 1971); 52 bottom left and 53 bottom left
(Gemeentearchief Rotterdam); 54 bottom (Nationaal Archief
Den Haag); 62 bottom left (Philips Bedrijfsarchief Eindhoven)

Redactie**Editing**

Marie-Thérèse van Thoor, Marjan Vrolijk

Eindredactie**Final editing**

Marjan Vrolijk

Engelse vertaling**English translation**

TechTrans vertalingen/translations

Grafische vormgeving**Graphic design**

CO3, Woltera Niemeijer

© 2008 Paul Meurs, ®MIT (www.rmit.nl)

Published by

VSSD

Leeghwaterstraat 42, 2628 CA Delft, The Netherlands
tel. +31 15 278 2124, telefax +31 15 278 7585, e-mail: hlf@vssd.nl

internet: www.vssd.nl/hlf

URL about this book: <http://www.vssd.nl/hlf/f038.htm>

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced,
stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any
means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or
otherwise, without the prior written permission of the publisher.
Printed in The Netherlands.

ISBN 978-90-6562-182-5

NUR 955

Keywords: restauration, intervention, transformation, urban
heritage

Inhoud

Contents

Bouwen aan een weerbarstige stad

- 07 Inleiding
- 11 Cultuurhistorie
- 13 Niets veranderd?
- 16 Alles anders
- 33 Modern met traditie
- 39 De ontwerpers
- 43 Dankwoord
- 46 Noten

Restaureren zonder dogma

- 53 Van algemene naar specifieke richtlijnen
- 55 Behoud is transformatie
- 61 Algemene uitgangspunten
- 63 Charters en de praktijk van interventie
- 88 Van generieke naar specifieke uitgangspunten
- 90 Noten

Building in the stubborn city

- 07 Introduction
- 11 Cultural history
- 13 Does nothing change?
- 16 Everything different
- 33 Modern with tradition
- 39 The designers
- 43 Acknowledgments
- 48 Notes

Restoration without dogma

- 53 Guidelines - from general to specific
- 55 Preservation is transformation
- 61 General principles
- 63 Charters and intervention in practice
- 88 From generic to specific principles
- 91 Notes

Midlaren

Rotterdam
Rotterdam

Hellevoetsluis
Hellevoetsluis

Mijnheer de Rector Magnificus, leden van het College van Bestuur, collegae hoogleraren en andere leden van de universitaire gemeenschap. Zeer gewaardeerde toehoorders. Dames en heren.

Rector Magnificus, members of the Board of Governors, fellow professors, members of the university community, highly esteemed audience, ladies and gentlemen.

Inleiding

In de bouwopgave in Nederland speelt, zoals altijd, van alles tegelijk. Er is een roep om meer infrastructuur, waterberging, woonwijken en bedrijfslocaties. Daarnaast zijn er grootscheepse transformaties, zoals de herstructurering van naoorlogse wijken, de herbestemming van bedrijfsterreinen en de verschuiving van productie- naar consumptielandschappen. Ook hebben bepaalde ontwikkelingen invloed op de bouw, bijvoorbeeld krimp en vergrijzing, de toenemende eenzijdigheid van de binnensteden en verspreide verstedelijking.

Introduction

In the Netherlands in the building assignment, as ever, everything must happen at the same time. There is a demand for more infrastructure, water storage, residential districts and industrial sites. In addition there are large-scale transformations, such as the restructuring of post war neighbourhoods, the redesignation of industrial sites and the change from production to consumption landscapes. Some specific developments also influence the building industry, for example the shrinking and aging of the population, the increasing one-sidedness of the inner cities and urban sprawl.

Haarlem
Haarlem

Bouwlocaties in Nederland hebben altijd een verleden en een zichtbare of minder zichtbare structuur. Dat kan een landschapspatroon zijn, een Romeinse grenslijn, gebouwen, beplanting of een snelweg. In hun ontwerpen nemen architecten hoe dan ook een positie in ten opzichte van dit verleden. Daar zit een rationele kant aan: kabels en leidingen liggen er nu eenmaal, waarom zou je ze niet gebruiken? Er zijn doorgaande routes en gebouwen die wellicht van pas komen. Naast de rationele kant is er ook de culturele kant. Er zijn bewoners, die je niet wilt wegsturen. Een gebied roept gevoelens en herinneringen op, heeft groenvoorzieningen, kent een bepaalde samenhang en toont in bouw materiaal gestolde maatschappijvisies. Is er in het ontwerp voor transformatie aanleiding hierop aan te sluiten of kan de hele zaak plat? Over die vraag gaat mijn verhaal.

Building sites in the Netherlands always have a history and a visible or hidden structure. This may be a landscape pattern, a Roman boundary, buildings, vegetation or a motorway. In their designs somehow or other architects must always adopt a position in relation to this past. There is a practical side to this: after all cables and pipelines are already in place, why shouldn't one use them? There are also through routes and buildings that may possibly be useful. In addition to the practical side there is also the cultural side. There are residents who you do not want to turn away. An area invokes feelings and memories, has green spaces, exhibits a degree of cohesion and, in the building material itself, illustrates established social views. Does the design for the transformation provide occasion to connect with this past or can everything simply be demolished? That is the essence of my story.

*Rotterdam, Laurenskerk
Rotterdam, Laurenskerk*

*Schiedam, Nieuwland
Schiedam, Nieuwland*